

Κώστας Κωνσταντίνου

Ημέρες Αιχμαλωσίας 1941-1945

Η διήγηση του Χαράλαμπου Χάμπου, από το Στατό της Πάφου, στο ημερολόγιό του των 186 σελίδων (Sharalambos J. Hambou N° 1689 1st Pioniere Cop Cyprus Regiment) φτάνει μέχρι τις 28/04/1945. Με λιτό, γλαφυρό αλλά και όλο συμπυκνούμενο ύφος ξεδιπλώνει τις εμπειρίες του, τη δύσκολη ζωή του αιχμαλώτου, τη ψυχολογία του αλλά και τις δικές του απόψεις για τον πόλεμο, την πολιτική και τους εμπόλεμους, την εξέλιξη των πραγμάτων και τη πτώση της Γερμανίας, όπως τα προσλαμβάνει και τα κατανοεί ο ίδιος. Στη σχεδόν δωρική του γλώσσα διακρίνει κανείς λογοτεχνικές αρετές και καταγίνεται με περιγραφές τοπίων και λαών. Ιδιαιτερότητά του το λεπτό και ειρωνικό του χιούμορ και οι προσωπικές πολιτικές αναλύσεις και προβλέψεις. Το ημερολόγιο είναι μία συγκλονιστική προσωπική και ανθρώπινη μαρτυρία για τον Β_παγκόσμιο πόλεμο και για τους πραγματικούς πρωταγωνιστές του: αυτούς που δεν τον ήθελαν. Μέσω λοιπόν Αιγύπτου, όπου η βενζίνη και τα τρόφιμα είναι άφθονα και απασχολείται κυρίως ως αποθηκάριος, φθάνει το Μάρτιο του '41 στην Ελλάδα. Με την παράδοση της Θεσσαλονίκης υποχωρούν στον κάμπο των Φαρσάλων (βλέποντας τους φαντάρους να επιστρέφουν κατά χιλιάδες) και στη συνέχεια προωθούνται στην Ελευσίνα. Στην πορεία προς Πελοπόννησο, εν μέσω βομβαρδισμών φτάνουν στις Καλάμες (τα τοπωνύμια δικά του), όπου περιμένουν πλοίο. Το πλοίο δεν φαίνεται και παραδίδονται (29/04/41). Καταφέρεται εναντίον του Μεταξά. Απελπισία με την άφιξη

των Γερμανών αλλά βέβαιος για τη νίκη της Αγγλίας. Δεν υπάρχουν τρόφιμα και οι ντόπιοι τους εκμεταλλεύονται, ενώ πανικοβάλλονται με τον τουφεκισμό αιχμαλώτων που παράκουσαν διαταγή. Μεταφέρονται στην Κόρινθο. Στις 09/06/41 αναχωρούν για Θεσσαλονίκη και στο ταξίδι δραπετεύουν πολλοί. Τού φαίνεται ως «ο κάτω κόσμος του παραμυθιού» η αναχώρηση για Γερμανία στις 27/07/41. Οι αιχμάλωτοι πεινούν. Μετά το στρατόπεδο συγκέντρωσης Μίλπερ Στάλαγκ μεταφέρονται για εργασία αλλού. Κλέβουν πατάτες και παντζάρια από τα χωράφια και τα τρώνε ωμά. Ξύλο από τους Γερμανούς αλλά και από τους κλέπτες Κυπρίους επικεφαλής. Τακτικά τρόφιμα από τον Ερυθρό Σταυρό της Αγγλίας. Μετακινούνται στο Πριτς και μετά στο Κομοτάσου για να καθαρίζουν τρένα. Ο κόσμος εναντίον του Χίτλερ πεινά και ζηλεύει τους αιχμαλώτους, που είναι καλά, αφού αντιστράφηκαν οι όροι. Μετακινούνται αλλού και εργάζονται ως τσαγκάρηδες. Παρατηρεί ότι το ραδιόφωνο του Βερολίνου κάνει την προπαγάνδα του για προέλαση στην Αφρική και στέκεται με κριτική σκέψη απέναντι σ' αυτό. Τού αρέσει η Ευρώπη το καλοκαίρι, αλλά μόνο στην Ελλάδα είδε κορίτσια σαν Αγγέλισσες. Η καλύτερη στιγμή της ζωής του στο εξωτερικό ήταν μια μέρα στην Ακρόπολη. Σημειώνει (τον Αύγουστο του '42) ότι έχει καιρό να μιλήσει για επιτυχίες το γερμανικό ραδιόφωνο και είναι σίγουρος ότι δεν θα νικηθεί η Ρωσία. Ιανουάριο του '43 μαθαίνουν για την υποχώρηση των Γερμανών σε Αφρική και Ρωσία και υποθέτει ότι άρχισε η κατάρρευση. Οι Γερμανοί πεινούν. Διχόνοια μεταξύ των Κυπρίων αιχμαλώτων. Καταφέρεται εναντίον του Μουσολίνι. Πολλοί συνάδελφοί του φυλακίστηκαν για τα κορίτσια που είναι «του σκοινογιού και του παλουκιού» ως προς το ντύσιμο. Ο Γερμανός φρουρός τούς απαλλάσσει από τους κοριοίς για να βγάλει λίγα τσιγάρα. Αναφέρεται στις επιτυχίες των συμμάχων. Δεκέμβριο του '43 τούς ξυπνούν οι Γερμανοί για το καταφύγιο. Μένουμε στην Τσεχοσλοβακία, λέει. Μετατίθεται στο Πότεμπαχ, όπου διορθώνουν βαγόνια τρένων. Παρατηρεί ότι το «χάιλ χίτλερ» κοντεύει να χαθεί. Άρρωστος το Μάρτιο του '44. Διενεργούν έρανο για τα ορφανά των Κυπρίων. Από καιρό παρατηρεί χαλάρωση στα μέτρα επιτήρησης. Αναφέρεται στις πληροφορίες ότι οι σύμμαχοι πλησιάζουν, βλέπει αεροπλάνα να περνούν και σημειώνει ότι οι Γερμανοί πολίτες αχάριστοι έπαψαν να χαιρετούν τους στρατιώτες τους. Πληθώρα τροφίμων από τον Ερυθρό Σταυρό της Αγγλίας. Γενική κινητοποίηση στη Γερμανία. Συνέχεια στο πόδι λόγω καθυστερήσεων των τρένων. Θεωρεί ότι βρίσκονται στην κρισιμότερη φάση της αιχμαλωσίας. Οι Γερμανοί ξεσπούν πάνω τους και τους καταστρέφουν τα τρόφιμα. Δεν υπάρχει θέρμανση και εργάζονται συνεχώς και φοβάται μη βομβαρδιστούν. Χριστούγεννα 1944. Φτώχεια και ασιγαγία. Το γερμανικό ραδιόφωνο λέει ότι οι Ρώσοι έσπασαν τις

γερμανικές γραμμές. Άτακτες κινήσεις στρατευμάτων και πολιτών. Χαλασμός κόσμου στα τρένα (02/02/45). Οι φρουροί τούς κακομεταχειρίζονται πάρα πολύ. Ελάχιστη τροφή για ολόκληρη εβδομάδα. Βομβαρδίζεται η Δρέσδη. Κλαίνε στρατιώτες και γυναίκες. Απολύονται οι φυλακισμένοι πριν τελειώσει η θητεία τους και έτσι υποθέτει ότι οι Ρώσοι είναι κοντά. Ετοιμάζονται οι γέφυρες του Έλβα για ανατίναξη. Μειώνεται και άλλο η τροφή. Σημειώνει ότι όλο και μικραίνει ο χώρος της Γερμανίας. Σμήνη τα αγγλικά αεροπλάνα (24/03/45). Είναι πολύ άρρωστος. Κλοπές, από πολίτες και στρατιώτες. Όλος ο κόσμος περιμένει την ειρήνη. Τα τρένα φεύγουν άδεια και έρχονται από κατεύθυνση Δρέσδης γεμάτα στρατό και πολίτες. Βλέπουν αεροπλάνα να εφορμούν και περιμένει τη σειρά τους (19/04/45). Αφαιρούνται οι πινακίδες που προειδοποιούν για τουφεκισμό, αν απομακρυνθεί κανείς πέραν των ορίων. Διαμοιράζονται οι Γερμανοί τα αποθεματικά του κράτους, αραιός κόσμος στους σταθμούς. Απογοητευμένος αλλά περιμένοντας σύντομα την ειρήνη, που αργεί, λέει ότι θα συνεχίσει σε άλλο βιβλίο με το πέμπτο έτος της αιχμαλωσίας.